

ΟΙ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ

Φ. Δ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Με μαθηματικήν, μπορούμε νά ποῦμε, ἀκρίβεια, κάθε χρόνο τὸ Σ)βρη καὶ τὸν Ὀχτώβρη, βλέπαμε ἀπὸ τὶς στήλες τῶν ἔφημερίδων καὶ τῶν περιοδικῶν ἄρθρα καὶ δημοσιεύματα καθηγητῶν Πανεπιστημίου, γονέων καὶ κηδεμόνων, δημοσιογράφων καὶ ἄλλων παραγόντων τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς, σχετικά μὲ τὶς διεξαγόμενες ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ἐξετάσεις τῶν ἀποφοίτων τῶν Γυμνασίων γιὰ νὰ εἰσαχθοῦν στὶς διάφορες πανεπιστημιακὲς σχολὲς καὶ στὶς σχολὲς τῶν ἄλλων ἀνωτάτων ἐκπαιδ. ἰδρυμάτων τῆς χώρας. Καὶ δὲν κινδυνεύουμε νὰ κάνουμε λάθος, ἂν θεβαιώσουμε ὅτι ὅλοι, ὁ καθένας ἀπὸ τὴ σκοπιά του, διαπίστωναν πῶς οἱ σκοποὶ, οἱ συνθήκες, ὁ τρόπος τῆς διεξαγωγῆς τοὺς οὔτε τοὺς ἴδιους τοὺς ἐξεταζόμενους, οὔτε τὰ ἀνώτατα ἐκπαιδ. ἰδρύματα, οὔτε, γενικότερα, τὴν παιδεία τοῦ τόπου μας ἐξυπηρετοῦσαν. Μερικοὶ μάλιστα κατέληγαν στὸ συμπέρασμα ὅτι θὰ πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ μπεῖ ἓνα τέρμα σ' ἓνα θεσμὸ πού θλάφτει παρὰ ὠφελεί.

Ὡρίμαζε, μ' ἄλλα λόγια, ἀπὸ χρόνια ἡ ἰδέα ὅτι τὸ σύστημα τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων, καθιερωμένο πρὶν ἀπὸ 40 πάνω-κάτω χρόνια, ἔπαψε πιά νὰ ἱκανοποιεῖ τὶς ἀνάγκες πού τὸ ἐπέβαλαν σὲ μιὰ δεδομένη στιγμή, καὶ ὅτι χρειάζεται νὰ προσρμοσθεῖ ἢ νὰ καταργηθεῖ ὀλότελα καὶ στὴ θέση του νὰ μπεῖ κάποιο ἄλλο, πού νὰ ἐπαρκεῖ στὶς σημερινὲς περιστάσεις. Μήπως ἡ ἀπόπειρα τοῦ κ. Κασσιμάτη, τέως Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, νὰ καθιερώσει τοὺς ραδιοφωνικοὺς διαγωνισμοὺς δὲν ἀπετέλεσε ἐπίσημη ἐπιβεβαίωση τῆς χρεωκοπίας τοῦ συστήματος τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων πού εἴχαμε ὡς τώρα;

Δὲν πρέπει, λοιπόν, νὰ ξαφνιάζεται κανεὶς οὔτε νὰ δοκιμάζει ἀμηχανία, ἂν ἡ Κυβέρνηση τῆς Ἑνώσης Κέντρου ἐπιχειρεῖ νὰ κάνει πράξη καὶ νὰ ἐπιβάλλει μιὰ κατάσταση πού ἀπὸ χρόνια ἔχει ὠριμάσει. Στὶς ἀνακοινώσεις της, γιὰ τὴν Παιδεία γενικά, ἀφιερώνει ἓνα ὀλόκληρο κεφάλαιο στὸ θέμα τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων: «Τὸ σημερινὸν σύστημα, λέει, τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς θὰ ἐγκαταλειφθῆ, διότι μὲ αὐτὸ ταλαιπωροῦνται κατ' ἔτος χιλιάδες νέων, συνωθουμένων πρὸ τῶν Πυλῶν τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν, διὰ νὰ ἐπιτύχουν ὀπωσδήποτε μίαν εἰσοδὸν ἀδιακρίτως εἰδικότητος. Οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι ὁ σημερινὸς

τρόπος ἐπιλογῆς εὐνοεῖ μόνον τοὺς ἱκανούς. Διὰ νὰ λήξη αὐτὴ ἡ δυσάρεστος κατάσταση θὰ καθιερώσωμεν τὸ Ἀκαδημαϊκὸν Ἀπολυτήριον κατὰ τὸν τύπον τοῦ Baccalaureat καὶ τῆς Matura τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν».(1) Καὶ πάλιν ἀργότερα (12.4.64) ὁ πρωθυπουργὸς κ. Παπανδρέου, σὰν Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ἐπαναλαμβάνει τὴ σαφῆ αὐτὴ θέση του: «Διὰ τὴν εἰσοδὸν εἰς αὐτάς (τὰς Ἀνωτάτας δηλ. Σχολὰς) ἀπαιτεῖται ἐφεξῆς νέος τίτλος: Τὸ Ἀκαδημαϊκὸν Ἀπολυτήριον. Τοῦτο προορίζεται νὰ ἀντικαταστήσῃ ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς».

Τὸ ὡς τώρα σύστημα τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων πῆρε πιά τὴν τελικὴ του καταδίκη μὲ τὸν ἐπισημότερο τρόπο. Ἡ κυβέρνηση καταργεῖ τὸ σύστημα τῶν ἐξετάσεων, ὄχι ὅμως τὶς ἐξετάσεις. Ἡ ἐγγραφή στὶς Ἀνωτάτες Σχολὰς τῶν ἀποφοίτων τῶν Μέσων Σχολῶν θὰ γίνεται, ἀφοῦ ἀποκτήσουν ἓνα νέον τίτλο: τὸ Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριον, πού τὸ παραλληλίζου μὲ τὸ Γαλλικὸ Baccalaureat. Ποία, ὅμως, εἶναι ἡ διαδικασία πού θὰ χρειασθεῖ γιὰ ν' ἀποκτήσουν ὅσοι θέλουν νὰ σπουδάσουν στὶς ἀνωτάτες Σχολὰς, τὸ Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριον; Θὰ εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὰ μειονεχτήματα τοῦ παλιοῦ συστήματος τῶν ἐξετάσεων;

Ἡ ἀπάντηση στὰ καίρια αὐτὰ ἐρωτήματα μᾶς ὑποχρεώνει νὰ κάνουμε μιὰ ἱστορικὴ ἀναδρομὴ νὰ ἰδοῦμε πότε καὶ γιατί καθιερώθηκε ὁ θεσμὸς τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων γιὰ τὴν ἐγγραφή στὶς Ἀνωτάτες Σχολὰς καὶ ποῖοι στάθηκαν οἱ λόγοι τῆς τόσο μακρόχρονης διατήρησής του. Κι' ἀκόμη νὰ προσδιορίσουμε συγκεκριμένα ποία ἦσαν τὰ μειονεχτήματά του πού τὸ ἔφεραν στὴν τελικὴ του καταδίκη. Ἡ ἀνάλυση αὐτὴ θὰ μᾶς ὀδηγήσει νὰ κρίνουμε τὸ νέο σύστημα, τοῦ Ἀκαδ. Ἀπολυτηρίου, καὶ πρὸ παντὸς νὰ τὸ συγκρίνωμε.

✱

Ἡ καθιέρωση τῆς ἐγγραφῆς στὶς Ἀνωτάτες Σχολὰς μὲσω τῶν εἰσαγ. ἐξετάσεων ἔγινε τὸ 1926 - 1927. Πρὶν ἀπὸ τὴν χρονο-

1. Δηλώσεις τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Παπανδρέου, ἐφημερίδες 17-11-63.

λογία αυτή, ή έγγραφη γινόταν με την άπλη προσκόμιση του 'Απολυτηρίου του Γυμνασίου, μαζί φυσικά με μιάν αίτηση. 'Αλλά γιατί να επιβληθεί αυτός ο φραγμός; 'Η ίδια ή χρονολογία της καθιέρωσης του θεσμού τῶν εισαγ. εξετάσεων σημαίνει πολλά και δίνει την απάντηση στο έρώτημα. Τότε, ή χώρα είχε περάσει τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια του Α' παγκοσμίου πολέμου και πρό παντός είχε βγει από τή Μικρασιατική καταστροφή (1922), πού, εκτός από τάλλα, τήν υποχρέωσε να δεχτεί δυό εκατομμύρια 'Ελληνες τής Μ. 'Ασίας. 'Η απότομη αυτή δημογραφική αύξηση, πού είχε τεράστιες συνέπειες σ' όλες τις έκδηλώσεις του κοινωνικού μας βίου, δέν μπορούσε να αφήσει άθιχτη τήν περιοχή τής Παιδείας. 'Ο μαθητικός πληθυσμός, πού άνεβαίνει φυσιολογικά μετά από κάθε πόλεμο σ' όλες τις χώρες, στήν 'Ελλάδα, ύστερα από τό 1922, άνέθηκε σέ καταπληκτικό ύφος και με απότομο ρυθμό. Αυτό, όμως, τό γεγονός εξάρθρωσε τόν πάντοτε αδύνατον εκπαιδευτικό μας μηχανισμό: οί έλλείψεις σέ διδαστήρια, σέ προσωπικό, σέ έποπτικά μέσα γίνονται τεράστιες και ή κάλυψή τους άνέφικτη. 'Αποτέλεσμα: τάξεις πληθωρικές, συμπύξεις σχολείων και φυσικά μείωση τής μορφωτικής απόδοσης τής Παιδείας, αλλά και πολύ περισσότερους αποφοίτους από τά Γυμνάσια, πού ζητούν να έγγραφούν στίς 'Ανώτατες Σχολές και στο Πανεπιστήμιο.

Οί τελευταίες πάλι παραμένουν οί ίδιες. 'Η 'Ανωτάτη Γεωπονική, ή 'Ανωτάτη 'Εμπορική, ή 'Ανωτάτη Δασική, τό 'Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο, οί Σχολές του Πανεπιστημίου 'Αθηνών και οί δυό - τρεις Σχολές του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, πού τότε άρχισε, και μέσα σέ πολλές δυσκολίες, να λειτουργεί. 'Επόμενο ήταν να μην έπαρκούν να εκπαιδέσουν τόν αυξημένο αριθμόν αποφοίτων πού προσφέρονταν και ζητούσαν τήν έγγραφη τους. Κι' άν ακόμη λάβουμε υπ' όψη ότι άνάμεσα στους αποφοίτους υπάρχουν και άκατάρτιστοι είτε άνώριμοι, πού όμως μπόρεσαν να πάρουν τό γυμνασιακό άπολυτήριο, εξηγοϋμε τήν άνάγκη να μπει ο φραγμός τῶν εξετάσεων.

'Η διατήρησή τους τέσσερες περίπου δεκαετίες μαρτυρεί άνεπιφύλακτα ότι διατηρήθηκαν σταθερά και οί λόγοι πού τις επέβαλαν. 'Εξακολούθησε δηλαδή ή Μέση 'Εκπαίδευση να πέφτει από τήν άποψη κατάρτισης τῶν τροφίμων της, ένῶ ταυτόχρονα να δέχεται όλοένα και περισσότερους μαθητές, τούς όποιους έφοδιάζει και από ένα άπολυτήριο, άμφίβολης πραγματικά αξίας. 'Εδῶ όμως επιβάλλεται να τονίσουμε τήν ευθύνη τῶν Κυβερνήσεων πού άδιαφόρησαν όλοτελα για τήν Παιδεία του 'Εθνους. Τα άντιδραστικά ιδιαίτερα καθεστῶτα πού επιβλήθηκαν από τό 1933 και ύστερα, με άποκορύφωμα τήν έπονείδιστη Μεταξική Δικτατορία (1936 - 1940), όδήγησαν τήν Παιδεία στήν πλήρη κατάρρευ-

ση. 'Επαψαν να χτίζονται σχολεία, έπαψαν να διορίζονται δάσκαλοι και καθηγητές, έπαψαν να έξοπλίζονται με τα άναγκαία έποπτικά μέσα. 'Η Παιδεία, συνειδητά, αφήνεται να πέσει στα χέρια τῶν ιδιωτῶν - έπιχειρηματιῶν. Τα άπολυτήρια, πολλά, είναι πληρωμένα. Είναι, λοιπόν, δυνατό να μη ζητήσουν οί 'Ανώτατες Σχολές να διαλέξουν, σύμφωνα με τις δυνατότητές τους, τούς καλύτερους, έφ' όσον θέλουν να κρατήσουν ύψηλό τό επίπεδο τής έπιστήμης;

'Ο Β' παγκόσμιος πόλεμος, ή αντίσταση του λαού μας κατά τῶν κατακτητῶν έφεραν τα μηνύματα τής αναγέννησης τής Παιδείας, πού μαζί μ' αυτήν θα προσαρμοζόταν άνάλογα και ο τρόπος τής έγγραφής όλων αυτῶν πού θα γίνονταν οί έπιστήμονες τής χώρας. 'Ομως επικράτησαν οί ίδιες σκοτεινές - άντιδραστικές δυνάμεις' ή Παιδεία, γενικά, και ιδιαίτερα ή Μέση πέφτει στο τελευταίο σκαλί. Οί ίδιοι οί λειτουργοί της δέν έπαψαν να κρούουν τό κουδούνι του κινδύνου και να τή χαρακτηρίζουν σαν τό «Μεγάλο 'Ασθενή». 'Από παντού ακούγονται φωνές, πού όδηγοϋν σέ ένα είδος σταυροφροίας για τήν Παιδεία, πού σ' όλον τόν κόσμο έχει άποκτήσει ιδιαίτερη σημασία: θεωρείται και είναι ή ύποδομή του έθνικού οίκοδομήματος για κάθε χώρα.

'Η άνάγκη τής άλλαγής μέσα στο καθεστῶς του 'Εκπαιδευτικού Συστήματος προτάσσεται από τήν ίδια τήν άνάγκη τής έθνικῆς μας έπιβίωσης. Προσκρούει όμως στο άντιδραστικό καθεστῶς τής Δεξιᾶς, πού κηρύχνει τήν οικονομική και πολιτική ύποτέλεια στους ξένους και φυσικά τήν «άνεπίκαιρη» κι' «άντεπιστημονική» Παιδεία. (1) 'Αλλά τό ρεύμα τής ιστορίας προχωρεί: ο λαός άντιδρά, κάνει ό,τι μπορεί κι' υπερφαλαγγίζει τόν έπίσημο σκοταδισμό. 'Αναγκάζεται κι' αυτή ή Δεξιά, χρόνο με τό χρόνο, να ανοίγει όλοένα και περισσότερο τις πύλες τῶν 'Ανωτάτων 'Ιδρυμάτων και να διευρύνει τόν αριθμό τῶν σπουδαστῶν πού έγγράφονται μέσω τῶν εισαγ. εξετάσεων, ένῶ ταυτόχρονα είναι άνήμπορη να σταματήσει τήν κίνηση τῶν νέων για σπουδές στα ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια. (2) Τελικά, θέβαια, χρειάστηκε ή νίκη τῶν λαϊκῶν δυνάμεων, τόσο τής 3.11. 1963 όσο και τής 16.2.1964, πού πρέπει να δώσει τή λύση στα συσσωρευμένα προβλήματα και πρό παντός στο πρόβλημα τής Παιδείας.

**

'Η καθιέρωση και ή επί τόσα χρόνια διατήρηση του θεσμού τῶν εισαγωγικῶν

1. Π. Κανελλοπούλου έφ. «Καθημερινή», 1959

2. Το 1961, κατά έπίσημα στοιχεία, οί 'Ελληνες Σπουδαστές στίς διάφορες χώρες του 'Εξωτερικού άνέρχονται συνολικά σέ 8.659.

έξετάσεων συνδέεται, όπως είδαμε, με την κατάπτωση της Παιδείας και την άσταμάτητη άδιαφορία της πολιτείας για την άνύψωσή της. Έπομένως μιά μεταρρύθμιση και μιά αναγέννηση πραγματική της Παιδείας πρέπει να συνοδεύεται και με ένα ανάλογο σύστημα προσπέλασης των άποφοίτων των Γυμνασίων στα Άνώτατα Έκπαιδευτικά μας Ίδρύματα, μέσα στο πνεύμα πάντοτε της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και έθνικης προκοπής. Το Άκαδημαϊκό Άπολυτήριο αποτελεί την άρμόζουσα μορφή αυτής της προσπέλασης; Ομολογούμε ότι το θέμα είναι σκοτεινό, γιατί και τα εκπαιδευτικά μέτρα που προτείνονται, μέσα στη γενικότητά τους, δέν είναι ξεκαθαρισμένα. Θα επιχειρήσουμε ώστόσο να αναλύσουμε τη διαδικασία του, με βάση στοιχεία που μας δίνουν σε άρθρα και δηλώσεις οί άρμόδιοι παράγοντες, που φαίνονται ότι είναι και οί έμπνευστές του.

Τά μειονεχτήματα του παλιού συστήματος, που όλοι σχεδόν διαπιστώνουν είναι: 1) ότι έδημιούργησε ένα άυστηρό «numerus clausus» που, άν ως πριν από τον πόλεμο δέν είχε χτυπητές συνέπειες, τώρα, τά τελευταία 10-15 χρόνια, έχει γίνει και άσκοπος και άδικος με έπιπτώσεις και σ' αυτήν άκόμα την έθνική μας οικονομία· 2) ότι γεννάει σοβαρότατες άμφιβολίες — που σε πολλές περιπτώσεις φτάνουν ως τη θεβαιότητα — άν κατορθώνει να κάνει την έπιλογή των ίκανών· 3) ταλαιπωρεί άφάνταστα τους ύποψηφίους επί ένα και δύο ή και περισσότερα άκόμη χρόνια, ύποχρώνοντάς τους να παρασκευάζονται στα ιδιωτικά φροντιστήρια και στο τέλος να έξετάζονται σε δυό ή σε τρεις ή και σε περισσότερες άκόμη Σχολές, για να κολληθούν κάπου· 4) βασανίζει τους έξεταστές, καθηγητές του Πανεπιστημίου ή των άλλων Άνωτάτων Ίδρυμάτων, με τό να ύποχρεώνονται να διορθώνουν χιλιάδες γραφτά δοκίμια επί μήνες, σαν να μην είχαν άλλη, πιο δημιουργική, εργασία να έπιτελέσουν. Και πάνω άπ' όλα οί άγωνίες μαθητών και γονέων, οί άβάσταχτες δαπάνες για δίδακτρα στα Φροντιστήρια, για έξεταστρα και για άλλα δοσίματα. Κι' όταν, παρ' όλ' αυτά, δέν κατορθώναν να έπιτύχουν, για τυχαίους πολλές φορές λόγους, έπαιρναν τό δρόμο για την ξενιτιά, για να σπουδάσουν εκεί.

Τά μειονεχτήματα αυτά, που τά θεβαιώνει κάθε χρόνο ή καυτή πραγματικότητα, έξαφανίζονται με τό καινούργιο σύστημα που οδηγεί στην άπόχτηση του Άκαδημαϊκού Άπολυτηρίου; Άν ναι, τότε χωρίς καμμιά καθυστέρηση να μπει σ' έφαρμογή τό καινούργιο σύστημα· άν όχι; Τότε τό πρόβλημα πρέπει και πάλι να μελετηθεί σοβαρά. Είναι άδιανόητο να αντικαθιστούμε τό ένα κακό με ένα άλλο.

Ο κ. Παπανούτσος, Γενικός Γραμματέας του Ύπουργείου Παιδείας και έμπει-

ρογνώμονας της Κυβέρνησης Κέντρου στα έκπαιδευτικά ζητήματα, σε άρθρο του στο «Βήμα» της 15.2.64 αναλαμβάνει την εθύνη της άυθεντικής άνάλυσης του «Άκαδημαϊκού Άπολυτηρίου», σαν εισιτηρίου για τίς Άνώτατες Σχολές, και χαρακτηρίζει τό όλο αυτό σύστημα «Καινοτομία προόδου». Άφού παραδέχεται όλα τά μειονεχτήματα του παλιού, που αναφέραμε προηγουμένως, θέτει τό νέο σύστημα σαν «έλεγχο των πνευματικών άποσκευών» των νέων και «της Ικανότητάς τους να έπιδοθούν σ' άνώτερες σπουδές», με την προύπόθεση ότι «τά Άνώτατα Έπαιδευτ. Ίδρύματα πρέπει να κρατούν ύψηλά τό έπίπεδο των σπουδών τους», ότι δέν είναι όλοι, όσοι άποφοιτούν από τά Γυμνάσια, καμωμένοι για να σπουδάσουν έπιστήμη. Και διαμαρτυρόμενος σε δημοσίευμα που παρανοεί τό νόημα του Άκαδ. Άπολυτηρίου διασαφηνίζει την όλη διαδικασία που θα άπαιτείται για να άποχτηθεί.

Η διαδικασία θ' αρχίζει από την άποφοίτηση του μαθητή από τον πρώτο κύκλο του Γυμνασίου, από τό «Προγυμνάσιο». Για να μπει από τό Προγυμνάσιο στον δεύτερο κύκλο, τό «καθαυτό Γυμνάσιο» θα περνάει από «άυστηρές έξετάσεις». Είναι ό πρώτος φραγμός· ύστερα, όσοι κατορθώνουν να μπουν στο «καθαυτό Γυμνάσιο», «θα προχωρούν από τάξη σε τάξη, μόνον όταν έχουν να έπιδείξουν σημαντικές έπιδόσεις (όχι άπλώς με τη βάση «δέκα» στο ένδεικτικό τους, όπως γίνεται σήμερα)». Στο τέλος του τρίτου χρόνου, όσοι έχουν φθάσει ως εκεί, θα ύποστούν τίς άπολυτηριες έξετάσεις, για να πάρουν τό «Γυμνασιακό Άπολυτήριο», ως προσόν «που θα Ισχύη όπου οί νόμοι και οί συνήθειες έχουν καθιερώσει». Δέν θα Ισχύει όμως για την έγγραφή στις Άνώτατες Σχολές. «Άν θέλης να άποκτήσης κι' αυτό τό δικαίωμα, θα ύποστής μιά νέα δοκιμασία», μπροστά σε ειδική έξεταστική Έπιτροπή, «που θα άποτελείται από εκλεκτούς και άδιαβλήτους κύρους λειτουργούς της Μέσης Παιδείας καθώς και από πανεπιστημιακούς καθηγητές ενήμερους και άσκημένους στην εργασία αυτού του είδους» και όχι σε όλα τά μαθήματα, αλλά σε 4-5 κύρια, που θα έχουν καθορισθεί. Σε νεώτερες δηλώσεις του Ύφυπουργού Παιδείας κ. Λ. Άκρίτα, τά μαθήματα αυτά θα είναι κοινά για όλους τους έξεταζομένους, άδιάφορα άν προορίζονται για θετικές ή για θεωρητικές έπιστήμες(1). Μέσα στη διαδικασία της νέας αυτής δοκιμασίας είναι ότι θα διενεργείται όχι στην Άθήνα ή στη Θεσσαλονίκη ή και στις δυό μαζί, αλλά σε 15-16 άστικά κέντρα της χώρας, με αντίστοιχες για τό καθένα έξεταστικές έπιτροπές. Όσοι πιά από τους

1. Αναφέρονται τά έξής συγκεκριμένα μαθήματα: Άργαία Έλληνικά. Νέα Έλληνικά, Μαθηματικά, Φυσική, Ιστορία, Ξένη Γλώσσα.

ἀποφοίτους τῶν Γυμνασίων θὰ πετυχαίνουν σὲ μία τέτοια δοκιμασία, θὰ ἀποχτοῦν τὸ «Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριον». Ὁ μέσος ὄμως ὄρος τῆς ἐπίδοσης τοῦ ἐξεταζομένου, ἐκφραζόμενος ἀριθμητικά, δὲν θὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν μέσο ὄρο τῶν βαθμῶν ποὺ πῆρε στὶς εἰδικές αὐτές ἐξετάσεις, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς βαθμοὺς ποὺ ἐπῆρε στὶς δύο τελευταῖες γυμνασιακές τάξεις. Ὑστερα, μὲ τὸ Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριον στὸ χέρι, θὰ ζητήσῃ ὁ κάθε ἐνδιαφερόμενος μὲ τὴν ἀπλή ὑποβολὴ μιᾶς αἴτησης, νὰ ἐγγραφῆ σ' ὅποια Σχολὴ θέλει.

**

Πραγματικὰ πολύπλοκη ἡ διαδικασία, καὶ μὲ ἀρκετὸ σὲ χρόνο θάθος, γιὰ τὴν ἀπόχτηση τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Ἀπολυτηρίου, ποὺ προορίζεται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὶς ὡς τώρα εἰσαγωγικές ἐξετάσεις. Εἶναι, ἄραγε, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὰ μειονεχτήματα ἐκείνων; Ἄς τὰ πάρουμε μὲ τὴ σειρά.

Ὁ «κλειστός ἀριθμὸς τῶν εἰσακτέων» παραμένει καὶ μὲ τὸ καινούργιο σύστημα. Τὸν παραδέχεται καὶ ὁ ἴδιος ὁ κ. Παπανοῦτσος καὶ τὸν δικαιολογεῖ μάλιστα μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι «ἔχει ἤδη καθιερωθεῖ ἢ τείνει νὰ καθιερωθεῖ σὲ ὅλα τὰ μεγάλα πανεπιστημιακὰ κέντρα τοῦ κόσμου, ἐξαιτίας τῆς μεγάλης συρροῆς ὑποψηφίων». Τὸ ἐπιχείρημα, ὅμως, δὲν εἶναι ἰσχυρὸ· οἱ ἀνεπτυγμένες χώρες, ποὺ προπορεύονται ἀπὸ τὴν ὑπόψη τῆς παιδείας τοῦλάχιστον μισὸν αἰῶνα σὲ σύγκριση μὲ μᾶς καὶ ποὺ ἔχουν ἐξάντλησῃ κάθε ἄλλον τρόπο γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχει αὐτὸς ὁ θεσμὸς, εἶναι ἀκατάλληλο, κί' ἀκόμη κακό, παράδειγμα γιὰ νὰ στηρίξῃ τὴ δική μας ἀδυναμία, ποὺ μπορεῖ νὰ καταδικάζει μὲγάλον ἀριθμὸ νέων, καὶ ἀξιολόγων κάποτε, στὸν ἀποκλεισμό τους ἀπὸ τὶς ἀνώτατες σπουδές. Ἐλπίζει, βέβαια, στὸ μέλλον· ὅταν ἀποδώσουν τὰ νέα μέτρα γιὰ τὴν Παιδεία «καὶ ἀπὸ τὰ Γυμνάσια μας ἀρχίσουν νὰ βγαίνουν μόνον ἐκλεκτοὶ καὶ ἀρίστα ἐξοπλισμένοι νέοι· ὅταν [...] θὰ ἀποχτήσωμε καὶ νέες πανεπιστημιακές Σχολές καὶ περισσότερες δυνατότητες διδασκαλίας καὶ ἀσκήσεως, τότε καὶ «ὁ κλειστός ἀριθμὸς» αὐτόματα θὰ καταργηθῇ». Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς ἐπιφυλάξεις μας, ἂν τὰ νέα μέτρα γιὰ τὴν Παιδεία — ὅπως στὶς γενικές τους γραμμὲς μᾶς ἔχουν δοθεῖ — θὰ ἀποδώσουν τέτοιους «ἀγλαοὺς» καρπούς, ποὺ εἰλικρινὰ θὰ εὐχόμεσθε οἱ πάντες, τούτῃ τῇ στιγμῇ, καὶ γιὰ κάμποσα ἀκόμη χρόνια ἢ εἰσαγωγὴ μὲσω τοῦ Ἀκαδ. Ἀπολυτηρίου στὶς Ἀνώτατες Σχολές θὰ διατηρήσῃ ἓνα ἀπὸ τὰ βασικά ἐλαττώματα τοῦ περασμένου, τὸν «κλειστὸν ἀριθμὸ», ποὺ καὶ ἄδικος καὶ ἄσκοπος εἶναι, κατὰ τὴν θεβαίωση τοῦ κ. Α. Τσοπανάκη, καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφικῆς

Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης(1).

Τὸ συμπέρασμα, λοιπόν, ποὺ καὶ ὁ ἴδιος ὁ κ. Παπανοῦτσος δὲν ἀρνιέται, δὲν τοῦ δίνει, ὅμως, τὴν χρειαζόμενη ἐξαρση, εἶναι πὼς τὸ πρόβλημα τοῦ «κλειστοῦ ἀριθμοῦ» στὶς Ἀνώτατες Σχολές δὲν εἶναι ζήτημα εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων ἢ Ἀκαδ. Ἀπολυτηρίου· ἐξαρτᾶται ἀποφασιστικὰ ἀπὸ τὴ διάρθρωση καὶ τὴ λειτουργία τοῦ ὅλου ἐκπαιδευτικοῦ μας συστήματος, ἀπὸ τὴ βασικὴ ὡς τὴν Ἀνωτάτη Παιδεία. Τὸ ἐννιάχρονο βασικὸ σχολεῖο, ὀπλισμένο μὲ τὶς αἰθουσές του, τὰ ἐποπτικά του μέσα, τὸ ἄρτιο καὶ καλὰ καταρτισμένο διδαχτικὸ προσωπικὸ του καὶ πρὸ παντὸς μὲ τὸ ἀπόλυτα συγχρονισμένο ἀναλυτικὸ τοῦ πρόγραμμα, θὰ τροφοδοτεῖ μὲ τοὺς ἱκανοὺς ἐκείνους μαθητὲς τὸ Γυμνάσιο, τὸ ὁποῖο πάλι μὲ τὴν ἄρτια καὶ τὴν καθ' ὅλα συγχρονισμένη λειτουργία του θὰ προετοιμάζῃ τοὺς ὑποψήφιους γιὰ τὶς ἀνώτατες Σχολές. Κί' αὐτές, ὅμως, πρέπει νὰ πολλαπλασιαστοῦν· τὰ δύο μας Πανεπιστήμια καὶ οἱ ἄλλες πανεπιστημιακοὺ ἐπιπέδου Σχολές εἶναι ἀνεπαρκεῖς. Χρειαζόμαστε ἐπιταχτικὰ τὸ 3ο Πανεπιστήμιο καὶ 4ο ἀκόμη,(2) μὲ ὅλη, ὅμως, τὴν ἀπαιτούμενη ὀργάνωση καὶ ἐπάρκεια ἐξοπλισμοῦ τους. Καὶ πέρα ὅμως ἀπ' ὅλα αὐτά, ἐπιβάλλεται ὁ ἀναγκαῖος προγραμματισμὸς ἀνάπτυξης τῆς χώρας, ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ ἀπορροφηθεῖ ὅλο τὸ ἀνώτατης ἐκπαίδευσης ἀνθρώπινο δυναμικὸ.

Τὸ δεύτερο μειονέκτημα τοῦ παλιοῦ συστήματος, ὅτι δηλ. δὲν εὐνοεῖ πάντοτε τὴν ἐπιλογή τῶν ἱκανῶν, γιὰ νὰ δεχτοῦν πανεπιστημιακοὺ ἐπιπέδου παιδεία, καὶ αὐτὸ παραμένει. Ἄν ἐξαιρέσουμε τὶς προικισμένες φύσεις, ποὺ δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ κανένα σύστημα ἐξετάσεων — καὶ ποὺ δὲν εἶναι πολλοί —, οἱ ἄλλοι, οἱ μέσου ἐπιπέδου νέοι, ποὺ εἶναι οἱ πολυπληθέστεροι καὶ ποὺ μὲ τὴν καλὴ καθοδήγηση καὶ τὴ δική τους ἐπίμονη ἐργασία μποροῦν νὰ γίνουν θαυμάσιοι ἐπιστήμονες, μὲ ποῖα κριτήρια θὰ κρίνονται γιὰ τὴν ἀπόχτηση τοῦ Ἀκαδ. Ἀπολυτηρίου, ποὺ θὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ συνεχίσουν πανεπιστημιακές σπουδές; Μὲ τὸ κριτήριον τῶν γνώσεων; Μὲ τὸ κριτήριον τῆς ἀνάπτυξης καὶ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ὄσων ξέρουν; Ἀλλὰ αὐτὰ προϋποθέτουν καλὴ Παιδεία, συγχρονισμένο πρόγραμμα, ἐ-

1. Α. Τσοπανάκη, «Νὰ καταργηθοῦν οἱ εἰσαγωγικές ἐξετάσεις» Περιοδ. «Ἐποχές» Τεύχος 3, Ἰούλ. 1963.

2. Στὴ Σικελία, ποὺ εἶναι ὡς τὴν Πελοπόννησο καὶ μικρότερη ἀκόμη καὶ ποὺ εἶναι ἡ πιὸ καθυστερημένη περιοχή τῆς Ἰταλίας λειτουργοῦν τέσσερα Πανεπιστήμια.

πάρκεια όλων τῶν παραγόντων γιά μιὰ γενική παιδευτική λειτουργία. "Όταν, ὅμως, υπάρχουν νέοι, καί μάλιστα εὐφυεῖς, πού ἀπό ἔλλειψη δασκάλων, βιβλίων, αἰθουσῶν, ἀναλόγου προγράμματος ὕλης, παραμένουν ἀπληροφόρητοι ἢ ἀκαλλιέργητοι, ὅπως συμβαίνει τώρα καί θά ἐξακολουθήσει — παρά κάθε πρόθεση τῆς σημερινῆς Κυβέρνησης — νά συμβαίνει γιά κάμποσα ἀκόμη χρόνια, τότε τί θά ἐκφράζει τὸ Ἀκαδ. Ἀπολυτήριο; Ποῖοι θά τὸ ἀποκτοῦν; Φυσικά ἐκεῖνοι πού ἔτυχε νά φοιτοῦν σέ πλήρη ἀπό ἀποψη προσωπικοῦ Γυμνάσια ἢ ἐκεῖνοι πού εἶχαν τὴ δυνατότητα νά πληρώνουν ἰδιωτικά Φροντιστήρια ἢ ἰδιωτικούς δασκάλους. Αὐτό, ὅμως, δέν εἶναι ἐπιλογή ἱκανῶν, ἀλλὰ εὐπόρων (1) τὸ Ἀκαδ. Ἀπολυτήριο καί ἡ ἐγγραφή στίς Ἀνώτατες Σχολές θά εἶναι προνόμιο τῶν λίγων, τῶν πλουσίων. Καί τὸ θέμα, ἐπομένως, τῆς ἐπιλογῆς τῶν ἱκανῶν γιά πανεπιστημιακή παιδεία ἀνήκει στή μορφή καί στὸ περιεχόμενο, στήν πληρότητα καί τὸ συγχρονισμό τῆς Ἐκπαίδευσης, τῆς βασικῆς καί τῆς μέσης. Τὸ Ἀκαδ. Ἀπολυτήριο ἔρχεται τελευταῖο νά θεβαιώσει καί νά σφραγίσει ὅλη τὴν παιδευτική ἐργασία πού προηγήθηκε.

Μήπως, ὅμως, ὁ προτεινόμενος θεσμὸς ἐγγραφῆς στίς Ἀνώτατες Σχολές ἀπαλλάσσει τοὺς ἐνδιαφερομένους ἀπὸ τὶς ταλαιπωρίες καί τὰ θάσανα τοῦ παλιοῦ; Πραγματικά, ὡς ἓνα βαθμὸ, τοὺς ἀπαλλάσσει. Γιατὶ προβλέπει μιὰ μόνον ἐξέταση μπροστὰ στήν Εἰδικὴ Ἐξεταστικὴ Ἐπιτροπὴ, κι' ἂν πετύχει σ' αὐτὴν καί πάρει τὸν τίτλο τοῦ «Ἀκαδημαϊκοῦ», μπορεῖ μὲ μιὰν αἴτηση νά ζητήσῃ νά ἐγγραφεῖ ὅπου ἐπιθυμεῖ. Ὡστόσο, σύμφωνα μὲ τὶς Ὑπουργικὲς δηλώσεις, οἱ ἐξετάσεις γιά τὸ Ἀκαδημαϊκὸ θά γίνονται κάθε 10 - 15 Σεπτέμβρη, πρᾶγμα πού σημαίνει ὅτι γιά δυὸ - τρεῖς μῆνες οἱ μαθητὲς θά κρατιοῦνται σέ μιὰ κατάσταση ἀβεβαιότητος καί ἀγωνίας, θά στραφοῦν στὰ ἰδιωτικά φροντιστήρια — στὸ «καθαρήριο πῦρ», ὅπως ἀρέσκειται νά τὰ λέει ὁ κ. Παπανοῦτσος —, γιά νά προετοιμαστοῦν καί, φυσικά, θά υποβληθοῦν σέ πρόσθετες δαπάνες, τόσο γιά τὴν πληρωμὴ τῶν διδασκτρῶν ὅσο καί γιά τὴν παραμονὴ τους στὰ κέντρα ὅπου θά γίνουν οἱ ἐξετάσεις, ἐφ' ὅσον ἐκεῖ θά λειτουργοῦν τὰ φροντιστήρια.

Θά ἦταν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ σοβαρότατο «δεινό», ἂν οἱ ἐξετάσεις γιά τὸ Ἀκαδ. Ἀπολυτήριο διεξάγονταν ἀμέσως ὕστερα ἀπὸ τὶς ἀπολυτήριες καί ἡ σχετικὴ προετοιμασία στὰ ἐξεταστέα μαθήματα γινόταν στὸ ἴδιο τὸ Σχολεῖο, πού φοιτοῦν, καί μὲ τοὺς ἴδιους τοὺς καθηγητὲς τους στή διάρ-

1) Τὸ γεγονός αὐτὸ ἐνισχύεται περισσότερο ἀπὸ τὸ ὅτι θά ἐξετάζεται καί μιὰ ξένη γλῶσσα, ἡ ὁποία γιά κάμποσα τουλάχιστο χρόνια δὲ θά διδάσκεται στὰ Γυμνάσια.

κεια τοῦ τελευταίου σχολικοῦ χρόνου. (2) "Ότι θά εἶναι ἀναγκαῖα μιὰ εἰδικὴ προετοιμασία, δέν γεννιέται ἀμφιβολία· σέ ἀντίθετη περίπτωση, τὸ «Γυμνασιακὸ Ἀπολυτήριο» θά ἦταν ἀρκετό, καί τὸ Ἀκαδημαϊκὸ περιττὴ πολυτέλεια.

Μὲ τὸ νέο σύστημα προβλέπεται νά διενεργοῦνται οἱ ἐξετάσεις ὄχι ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου, ἀλλὰ τῆς Μέσης, κατὰ ἐπιτροπές, πού θά τοὺς ὀρίζει τὸ Ὑπουργεῖο, καί μὲ πρόεδρο, πιθανόν, καθηγητὴ Πανεπιστημίου. Τοῦτο ἔρχεται φυσικότερο· οἱ ἐξεταστές θά εἶναι πιὸ κοντὰ στήν ψυχολογία τῶν ἐξεταζομένων καί στήν ὕλη πού πρέπει νά ἔχουν ἀφομοιώσει. Κλείνει ὅμως μιὰ σοβαρότατην ἀδυναμία· ἐπειδὴ οἱ ἐξεταστικὲς Ἐπιτροπές θά εἶναι πολλές (15 - 16 ὑπολογίζεται), θά λείψει ἡ ἐνότητα τῆς κρίσης. Κανείς, ὅσο καλοθέλητος κι' ἂν εἶναι, δέν μπορεῖ νά παραδεχθεῖ ὅτι θά ὑπάρξει «ἐνιαία κρίση» ἀνάμεσα καί στίς 15 αὐτὲς ἐπιτροπές. Εἶναι, λοιπόν, θετικὸς ὁ κίνδυνος νά παραβιαστεῖ ἡ δικαιοσύνη ἀπέναντι στοὺς ἐξεταζομένους. Καί ἡ παραβίαση αὐτὴ γίνεται ἀκόμη πιὸ μεγάλη, ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψη ὅτι στήν τελικὴ βαθμολογία τοῦ Ἀκαδ. Ἀπολυτηρίου θά ὑπολογίζονται καί οἱ βαθμοὶ τῶν δύο τελευταίων τάξεων τοῦ Γυμνασίου. Γιατὶ, ἐχτὸς ἀπὸ τὴ φυσικὴ κι' ἀναπόφευχτὴ διαφορὰ κριτηρίου ἀνάμεσα στοὺς χιλιάδες καθηγητὲς τῶν Γυμνασίων, πρέπει νά μὴ λησμονοῦμε τὶς ἀνθρώπινες συναισθηματικὲς ἀδυναμίες, τὶς γνωριμίες, κι' ἀκόμη καί τὶς πιέσεις πάνω στοὺς καθηγητὲς. "Ἐτσι οἱ βαθμοί, τόσο οἱ γενικοί, ὅσο καί οἱ ἐπὶ μέρους, δέν θά ἐκφράζουν πραγματικὲς μορφωτικὲς καταστάσεις, θά παίζουν ὅμως τὸ ρόλο τους στήν ἐξαγωγή τοῦ τελικοῦ βαθμοῦ τοῦ Ἀκαδ. Ἀπολυτηρίου καί σέ συνέχεια στήν ἐγγραφή στίς ἀνώτατες Σχολές. Ἄν δέ, πάνω σ' αὐτὰ προσθέσουμε — κι' αὐτὸ στήν περίπτωσιν τῶν εὐπόρων — τὸν ἰδιαιτέρο καθηγητὴ, πού δέν μπορεῖ παρά νά συντελέσει, ὥστε ὁ μαθητὴς του νά πάρει καί δυὸ ἢ τρεῖς μονάδες ἐπὶ πλέον, ἀντιλαμβανόμεστε πόσο ἀδίκη μπορεῖ νά εἶναι ἡ τελικὴ βαθμολογία ἀνάμεσα στοὺς μαθητὲς πού θά πάρουν τὸ Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριο.

Τὸ σημεῖο, πάντως, αὐτὸ εἶναι πολὺ λε-

2) Στὴ Γαλλία, ἀπ' τὴν ὁποία προέρχεται ἡ ἔμπνευση τοῦ «Ἀκ. Ἀπολ.», διαθέτουν ἓναν ἐπὶ πλέον χρόνο γιά τὴν προετοιμασία τοῦ Baccalaureat β' βαθμοῦ, πού ἐπιτρέπει τὴν ἐγγραφή στίς Ἀνώτατες Σχολές. Δέν ἐπιτρέπεται μάλιστα ἡ προσέλευση ὑποψηφίου γιά τὸ Baccalaureat, χωρὶς αὐτὴν τὴν προετοιμασία σέ εἰδικὰ μαθήματα πού ὀρίζονται ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο. Ἡ διδασκαλία τῶν μαθημάτων γίνεται στὸ ἴδιο τὸ Σχολεῖο ἀπὸ εἰδικευμένους καθηγητὲς. Βλέπε: Vuibert, Les examens du Baccalaureat Héme, éd. 1964.

πτό και σοβαρό, γιατί θίγει την Ισότητα δικαιωμάτων τῶν μαθητῶν, τὴ θεμελιακὴν ἀρχὴ τῆς ἐκτίμησης καὶ τελικῆς κρίσης τῶν ἱκανοτήτων, ἀπ' ὅπου ἐξαρτᾶται ὁλόκληρο τὸ μέλλον χιλιάδων νέων ἀνθρώπων. Ἀναγνωρίζουμε ἀπόλυτα τὸ δικαίωμα τῆς πολιτείας νὰ «ἐλέγξει τὶς πνευματικὲς ἀποσκευές» τῶν νέων, ἐφ' ὅσον μάλιστα τοὺς παρέχει ὅλα τὰ μέσα γιὰ νὰ τὶς ἀποχτήσουν· **μ ἔ μ ἰ α ν ὀ μ ω ς ἀ π α ρ ἄ θ α τ η π ρ ο ὕ π ὀ θ ε σ η : μ ἔ δ ι κ α ι ο σ ὺ ν η.** Νὰ καθορίσει, ἀπὸ τώρα, σταθερά, κί' ὅσο γίνεται, ἀντικειμενικὰ κριτήρια ἐλέγχου· νὰ ἐξασφαλίσει στοὺς ἐνδιαφερομένους, ὅταν αἰσθάνονται ὅτι ἀδικοῦνται, νὰ προσφεύγουν σὲ ἀνώτερες ἐπιτροπές γιὰ μιὰν ἐπανεχτίμηση τῶν γραφτῶν δοκιμῶν τους ἢ ἀκόμη — ὅταν εἰδικοὶ λόγοι ἐπιβάλλουν — ἐπανεξέταση στὸν πιὸ σύντομο χρόνο γραφτῆ ἢ προφορικῆ. (1) Τὸ καθεστῶς τῆς ἀνεξέλεγκτης — καὶ πολλὰς φορὲς αὐθαίρετης — κρίσης, ποὺ ἴσχυε ὡς τώρα μὲ τὶς εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις, σὲ καμμιά περίπτωση δὲν ἐπιτρέπεται ν' ἀναβιώσει.

Ἄλλὰ πέρα ἀπὸ τὰ μειονεχτήματα τῶν ἐξετάσεων γιὰ τὸ «Ἀκαδημαϊκό», ποὺ ἐπισημάνσαμε ὡς τώρα, μᾶς ἀνησυχεῖ τὸ γεγονός, ὅτι ἓνα σύστημα, ποὺ, ἂν ληφθοῦν ὑπ' ὄψη οἱ παρατηρήσεις μας γιὰ τὴν τελικὴ του διατύπωση, θὰ μπορούσε νὰ ἀποθεῖ ἱκανοποιητικὸ καὶ νὰ ἀπάλλασσε τοὺς νέους τῆς χώρας καὶ ἀπὸ ἀθάσταχτες ταιλαιπωρίες καὶ ἀπὸ ἀδικίες καὶ ἀπὸ ἀδικαιολόγητες δαπάνες, τὸ σύστημα αὐτὸ ζητεῖται νὰ μπεῖ σ' ἐφαρμογὴ ἀμέσως, «ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς σχολικοῦ ἔτους». Μᾶς εἶναι ἀκατανόητη αὐτὴ ἡ βιασύνη, τὴν στιγμή ποὺ δὲν ἔχουν ἰσχύσει τὰ μέτρα ποὺ

---

1. Στὴ Γαλλία, οἱ ἐξετάσεις τοῦ Baccalaureat ὑπάγονται κάτω ἀπὸ τὸν ἐλεγχὸ τῶν Φιλοσοφικῶν καὶ Φυσικομαθηματικῶν Σχολῶν τῶν Πανεπιστημίων Βλ. ἐνθ. ἄν.

ἐξαγγέλθηκαν γιὰ τὴν παιδεία, ποὺ δὲν θὰ ἔχει πνεύσει οὔτε μιὰ ριπὴ ἀπὸ τὸν μεταρρυθμιστικὸ ἄνεμο μέσα στὸ κύριο ἐκπαιδευτικὸ σύστημα. Νὰ εἶναι ἄραγε κακὴ ἐχτίμηση στὴν ἱεράρχηση τῶν ἐκπαιδευτικῶν προβλημάτων; Ἡ μήπως ἀσυγχώρητη προχειρότητα μὲ συνέπεια νὰ προκληθοῦν ἀναστατώσεις καὶ χρεωκοπία ἐνὸς θεσμοῦ ἀμέσως μὲ τὴ γέννησή του; Τὸ Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριον πρέπει νὰ εἶναι καὶ νὰ παραμείνῃ ἡ ἐπισφράγιση τῶν σπουδῶν τῶν περασμένων χρόνων καὶ συγχρόνως ἓνας τίτλος μὲ γερὸ ἀντίκρουσμα, ποὺ θὰ ἐγγυᾶται ὅτι ὁ κάτοχός του ἀξίζει νὰ δεχτεῖ παιδεία πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου.

Ἡ σοβαρότητα, λοιπόν, καὶ τὸ μελετημένο τῶν ἀποφάσεων ἐπιβάλλει, πρὶν ἀπ' ὅλα, νὰ μποῦν καινούργια, γερὰ θεμέλια στὸ ὅλο οἰκοδόμημα τῆς Παιδείας μας, καί, μαζί μὲ τὴν κάλυψη τῶν ἀναγκῶν τῆς σὲ αἴθουσες, σὲ ἐποπτικὰ μέσα καὶ ἐργαστήρια, σὲ ἱκανοποιητικὰ ἀμειβόμενο διδακτικὸ προσωπικὸ, νὰ **π λ ο υ τ ι σ θ ε ἰ μ ἔ ἑ ν α σ ὺ γ χ ρ ο ν ὀ, ἐ π ι σ τ η μ ο ν ι κ ἄ θ ε μ ε λ ι ω μ ἔ ν ο ἀ ν α λ υ τ ι κ ὀ π ρ ὀ γ ρ α μ μ α.** (2) Τὸ προστάζει ἡ ἐποχὴ μας καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἴδιας τῆς ἐθνικῆς μας ὑπαρξῆς. Τότε καὶ τὸ Ἀκαδημαϊκὸ Ἀπολυτήριον — ποὺ τίποτε δὲν ἐμποδίζει νὰ εἶναι σχεδιασμένο, καὶ νομοθετημένο ἀκόμη, μὲ θάση τὴν καινούργια ἐκπαιδευτικὴ μας πραγματικότητα — θὰ ἔχει τὸ νόημά του καὶ τὴν ἀξία του.

---

2. Καὶ σ' ἓνα τέτοιο πρόγραμμα γιὰ τὶς τελευταῖες τάξεις τῶν Σχολείων τῆς Μέσης, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λείπουν μαθήματα ποὺ καὶ κοινωνικὰ ἀναγκαῖα εἶναι καὶ τὰ ἐπιτάσσει ἡ θεωρητικὴ περιέργεια τῶν νέων 16 χρόνων καὶ πάνω. Καὶ τέτοια εἶναι: Εἰσαγωγὴ στὴ Φιλοσοφία, Στοιχεῖα Πολιτικῆς Οἰκονομίας, Ἱστορία Τέχνης καὶ Πολιτισμοῦ. Στοιχεῖα Ἐπιστημολογίας.